

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— „
četrt leta 2-50 „
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja nvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem ima na binkoštni ponedeljek, dne 12. maja, popoldne ob 2. uri v celjski okoliški šoli svoje delegacijsko zborovanje po sledečem vzporedju: 1. Predsednikov pozdrav. 2. Letno poročilo tajnikovo in blagajnikovo. 3. Določitev letnih prispevkov. 4. Regulacija učiteljskih plač. 5. Utemeljitev poslanih samostalnih predlogov. 6. Določitev časa in kraja prihodnjega občnega zbora. 7. Slučajnosti.

Do sedaj so nam naznanila člane in odbor še komaj 3 društva.

Pričakujemo, da bodo ne le delegati polnoštevilno zastopani, ampak da se udeležijo zborovanja tudi drugi tovariši in tovarišice. Sem pridite in govorite, da napravimo enkrat konec zahrbtnemu napadanju po listih!

Odborova seja se vrši isti dan zjutraj točno ob pol 9. uri. **Vodstvo.**

Avstrijska skrb za albanske šole.

Avstro-ogrski poslanik v Belgradu, Ugron, je šel pred časom k srbskemu ministrskemu predsedniku Pašiću po nalogu svoje vlade intervenirat, da bi se odprle šole za Albance na pridobljenem srbskem teritoriju, ki so bile za vojne zaprte. Pašić je takrat obljubil, da se te šole otvorijo sredi aprila.

Tako se je glasila oficijozna vest. Torej avstrijska vlada je telegrafirala v Belgrad, avstrijski poslanik je izvršil dani mu ukaz, in balkanske šole so otvorene. Ali na Dunaju so pred nosom visoke gospe, ki odpira šole Albancem, zaprte tri češke šole. In na Dunaju se blesti napis: *Justitia fundamentum regnorum!*

Ali kaj Albanci in Čehi! To je velika razlika! Albanci so slaven zgodovinski narod z velikimi čini, kulturo in bogatstvom, Čehi pa nekulturni divjaki. Sedaj se na Dunaju vsi bore za Albanijo, za Albance, ki so dragocen cvet ljudske kulture, Albanija pomeni bodočnost Avstrije: *pereat mundus, vivat Albania!*

Taka je naša skrb za šole za Albance! Umestnejša bi bila skrb za šole doma, za domače narode, za vsakega v njegovem jeziku. Tu se vlada ne gane, tu doma pusti, da privilegirani trije narodi nemški, madjarski in italijanski — delajo, kar hočejo z ljudsko šolo, namenjeno Slovanom. Odpirajo nemške, madjarske in italijanske šole, slovanskih kolikor mogoče malo; velikanske težkoče so ob mejah, ali kjer bivata skupaj Slovan in Nemeč ali Madjar ali Italijan, Tako številnim Čehom na Dunaju ne privoščijo šole, škandali, sramota za kulturo nosce, so se vršili s temi šolami, na Dunaju, v Poštorni itd. Na Štajerskem, na Koroškem usiljujejo nemške šole, koroški Slovenci sploh že nimajo svojih slovanskih šol, v Primorju nam silijo italijanske. Na Hrvaškem odpirajo madjarske šole, med Slovaki madjarske. »Slovanskih šol ne!« to je geslo privilegiranih treh narodov. In kjer mogoče zapreti, naj se zapre slovanska šola! Grozovitosti, nečuveni škandali in sramoto dvajsetemu stoletju so se vršili v tem oziru širok Avstro-Ogrske, ki pa ima sedaj čudovito visoko skrb za albanske šole. — Slovanom nič — Albancem vse! To je geslo in program! Slovanom denarni in krvni davek — Albancem kulture z denarjem avstrijskih Slovanov! Tudi to je geslo in program in — resnica!

Raznarodovalne smotre zasleduje ljudska šola v Avstro-Ogrski med Slovani, kjer bivajo z drugim narodom skupaj ali sta sosedja; pa tudi enake smotre imajo v slovanska središča postavljene nemške in madjarske šole. Tako je s šolo v Avstriji. Avstrija pa ima strah, da bi morda Srbija sploh več ne odprla nobene albanske šole, marveč bi dala Albancem srbske! Taka krivica se mora preprečiti, in res so se na Dunaju v taki kulturni skrbi hitro zavzeli za Albance, ki jim se morajo takoj odpreti šole. . . . Slovanskim učiteljem kamen namesto kruha — Albancem denarja na kupa! To je višek naše kulture!

Slovenci v Gorici si morajo sami vzdrževati ljudske šole. Italijani imajo svoje mestne šole, italijanski otrok se uči

v mestni šoli italijansko, za nemškega otroka je izborna poskrbela država, Slovenec je pa pastorek: ali naj gre v nemško ali italijansko šolo ali pa morda naj roma vsak dan tja dol v Podturen v šolo ob mestni periferiji? Morali so si Slovenci napraviti sami svoje šole, ako so jih hoteli imeti. V Podturen ne morejo s svojimi otroki. V spominu pa nam je avstro-italijanska skrb za slovensko šolo v Gorici. Italijani so rekli: Primorani damo za šolo Cattinellijevo vojašnico ob periferiji mesta. In visoka c. kr. komisija je rekla, da je tisto poslopje ugodno za šolo in da je prav po postavi, če se otvori šola tam dol, ravno primerno je oddaljena za mestnega slovens. otroka! Slovenci seveda niso mogli poslati svojih otrok v šolo Podturenom, šola je bila prazna, sedaj životari s par učenci. Ali se je avstrijska vlada kaj pobrigala, da bi prišli Slovenci do mestne šole na primernem kraju v mesto? Nič! Tam dol je, če hočete pošiljati otroke tja, pošiljajte jih, če ne, pa naj gredo, kamor hočejo. Vlada je vedela, da vkljub otvoritvi šole v Cattinellijevi vojašnici ostanejo Slovenci v Gorici brez mestne šole, pa kdo se bo pehal za Slovence; čim manj so šolani, tem lažje se gospoduje nad njimi!

In tržaški Slovenci! Slovanskih otrok je v Trstu do 5000, a državne slovenske šole ni — nobene! Kaj pa je to 5000 slovanskih otrok? Nič! Plebs! Lahi in Nemci in — Albanci, tem je Trst gostoljubno mesto. Slovan — Slovenec je suženj!

Velika je skrb avstrijske vlade za Albance, za albanske šole! O ti avstrijska vlada, izlij na nas malo te skrbi, pobrigaj se malce za zveste Slovence svoje in daj jim potrebne šole! Kaj nositi skrb za šolo tako daleč na Balkan, ko je pa tu doma potrebna tako krvavo taka-le skrb! Nismo Albanci seveda in tudi nečemo biti, ampak avstrijski državljani smo, v konstitucionalni državi živimo, v državnih temeljnih zakonih je zapisana pravica in enakopravnost za vse — torej, avstrijska vlada, ne glej in ne skrbi za šole izven svojih mej, ampak za šole doma!

Toda kaj pomaga vse to! Avstrijsko politiko vodi Slovanom sovražen duh, In dokler ne bo drugačnega duha, tudi ne bo drugačne pravice! Slovani smo državo vzdržujoč element, lojalni smo in pravični do mozga, zato nas pa tepejo s škorpjioni! To je naše plačilo!

Tovarišem učiteljem na slov. obrtnih nadaljevalnicah.

S tovarišem Rantom sva pozvala učiteljstvo obrtnih nadaljevalnic, da se strnemo k skupnemu delu za prosep obrtno-nadaljevalnih šol in za svoje gnotne koristi. Najinemu pozivu se je odzvalo lepo število tovarišev, ki odobravajo to namero. Seveda so tudi tovariši, ki hočejo preiti preko pojma strogo strokovne organizacije k političnemu dnevnemu redu. Živimo pač na Slovenskem! Čul sem tudi, da baže ni umestno, če se prične tako gibanje v periferiji, ne pa v centrali. A vse to me ni oviralo. Stopil sem v stik s češkimi in nemškimi podobnimi organizacijami in sem videl, da so tovariši drugod veliko pred nami. Poleg dobrih nasvetov so mi poslala mnoga društva svoje stanoyske liste in pravila. Češki tovariš Jelinek iz Hořic mi je pisal dolgo pismo, ki nas vzpodbuja v njem k delu in nam obljublja bratske pomoči. Po vzoru poslanih pravil sem sestavil slovenska pravila za našo nameravano organizacijo. Preden pa damo pravila v potrditev, je potrebno, da natančneje prerešujemo vso stvar. Zato svetujem, da se sestanemo na binkoštni ponedeljek v Ljubljani. Na tem sestanku se pogovorimo o ustanovitvi društva, o pravilih in o vsem, kar bi utegnili koristiti ali škodovati. Vabila na ta sestanek pošljem vsem vodstvom slovenskih obrtnih nadaljevalnic.

Drag. Humek.

LISTEK.

§ 24.

Na II. sestanku z učiteljskimi v Narodnem domu v Ljubljani govoril Fran Črnagoj.

Dragi tovariši!

Ko sem vam na zadnjem našem sestanku popisal delovanje na svoji prvi učiteljski službi in vam orisal svoje postopanje napram občanom in učencem, sem se izognil namenoma dejanj, ki so zarisana v § 24. starega šolskega in učnega reda.

Ta § 24. je bil nekdanj tako važen, da je tvoril še in še glayne momente v nadzorniških poročilih in konferenčnih predavanj ima pa popolno veljavo tudi še dandanes, ker se le prerado zgodi, da se pregreše proti njemu učitelji in to posebno mladi učitelji novinci, ki so polni ognjevitosti, pa jih spravi vsak pogrešek učencev v tako nevoljo, da pozabijo na tega paragrafa pa greše proti njemu v svetem ognju.

To je paragraf, ki govori o strahovalnih sredstvih v šoli in ki je napravljen v varstvo mladine pred sirovimi izbruhi nepremišljenega učitelja, je pa to tudi paragraf, ki je prav osobito pripraven, da napravi učitelju mnogo skrbi in

težkih posledic, ker daje nepremišljenim, učitelju osebnosovražnim staršem široko odprto polje, da šikanirajo in preganjajo vzgojevalca svojih otrok.

On tistega trenutka, ko nastopi učitelj novinec svojo prvo službo, pa do njegove smrti — je zavito vse njegovo življenje in bitje v same paragrafe, Heinčeva zbirka zakonov, ima brezkončno število paragrafov in to celo takih, ki samo devljejo v nič in obglavljajo druge paragrafe. Čudno je zato, če se od učiteljev čestokrat zahteva, da naj ima vse paragrafe v glavi, ne samo da se ravna po njih, ampak da jih zna tudi vsak čas citirati kakor deset božjih zapovedi.

No, pa so tudi taki ljudje, ki imajo svoje posebno dopadajenje nad paragrafi in ki se jim sveti obraz, kadar morejo koga prav po paragrafih naklestiti.

Ne bom jih grajal zaradi tega; vse je dobro, kar človek zna. Siromak pa je učitelj, ki se zagriže v paragrafe tako, da hoče umerjati vsak svoj korak, le prav po paragrafih in ne poslušarazuma, ki čestokrat svetuje ali celo naravnost ukazuje, da gre preko paragrafa. Nešteto je paragrafov, ki niso vzorni in ki nujno rabijo prerofenja.

Paragrafist jaz nikdar nisem bil. Vedel sem sicer bistvo paragrafa, ki pravi tako in tako, ali pa je tako govoril § 9. ali 99. ali 999., to me pa ni pravi nič zanimalo. In ako sem videl, da je bilo treba v tem ali drugem slučaju ravnati narav-

nost proti paragrafu, storil sem to smelo — a nikdar ne brez tehtnih razlogov, nikdar — da bi mi bilo treba svoje dejanje skrivati. Pa sem ravnal prav in ni se mi nikdar vtepal, razen enega slučajaja, ko sem ravnal sicer proti paragrafu, a šoli y dobro, ker sem pridobil, pouku en dan — pa sem zato žel grajo.

Prav pa je, da se vi mladi tovariši paragrafov prav temeljito učite in se jih tudi naučite. Bolje bo tako!

Paragrafi so vsi zaviti in v tem vsi drug drugemu podobni. Jaz bi jih pa vendar delil v dve veliki skupini: a) v skupino, ki naj bodo učitelju v brambo in korist in b) v skupino, ki nalagajo učitelju dolžnosti in mu nadevajo vezi.

Je pa razlika teh dveh skupin v učinkovanju silno različna: skupina a), ki naj varuje učitelja in mu koristi, je skupina, za katero se skoraj nihče ne zmeni in je nočejo poznati niti tisti, ki bi jo kot predstavitelji paragrafov vendar morali poznati. Opozarjam le na znani § 55. Drugače je o skupini b), ki nalaga učitelju dolžnosti in mu nadevuje vezi! Nešteto nadzornikov — ne mislim samo uradnih nadzornikov — imamo, ki pazejo na nas, če se ne ravnajo v ravnamo vselej po zakonih. Seveda zopet le tam, kar je proti učitelju. Osobito v današnjih dneh.

In izmed vseh paragrafov je največji kamen, ob katerem se marsikdo učiteljev izpodtakne, § 24., ki pa danes pravzaprav niti več § 24. ni, ker ga novi do-

končni šolski in učni red pozna pod § 81. Menj ostane v spominu pa vendarle do smrti § 24., ki je bil kot tak v starem šolskem in učnem redu in ki govori o telesnih kaznih v šoli.

Tedaj telesna kazen — poniževalna je, naj bo že v podobji klečanja na polenih, v podobji klofut, lasanja, pretepanja s šibo — ali celo iz navade kakor je ima nekdo izmed velikih pedagoških kapacitet — namreč prav potuhnjena ščipanja na raznih delih života.

Prijatelji! Proti vsaki telesni kazni sem in se je ogibljem ne zaradi paragrafa, temveč zgolj iz nagiba, ker jo smatram za nedostojno in za vzgojo nikakor ne potrebno. Verjamite mi lahko na besedo, da je pri meni v šoli šiba skoraj neznana, ker sem jo v 10. letih rabil menda enkrat samkrat. Pa je palic v šolski sobi več — vedno po 3—4, ali te pa imajo učenci previdno skrite za omaro, pod klopmi ali drugod. Rabijo jih namreč učenci, da se v odmorih ali pred ukom uče zemljepisja na zemljevidih, iz previdnosti pa jih potem poskrrijejo. No — ne iz previdnosti pred menoj, ker vedo, da šibe jaz navadno ne rabim, da pa bi jo dobil tudi takoj, če bi jo v resnici rabiti hotel, ker raste pri meni krog šole dovolj šib, da katero urežem.

Telesna kazen na učencih — sramotilna je, nevzgojna — pa silno nevarna je za učitelja, da ga spravi v spor s ka-